

НОВИ САД - На данашњи дан 1711. године рођен је Руђер Бошковић, математичар, физичар, астроном, филозоф, песник, универзитетски професор. Оснивач је Брерске астрономске опсерваторије, поред Милана, и директор Оптичког института француске морнарице, један је од највећих умова у историји науке уопште. Био је српског порекла - његов отац Никола, трговац, писао је о свом пореклу и о српским манастирима Рашке области. У 15. години отишао је из родног Дубровника у Рим, где је завршио исусовачки колегијум. Поставио је две геометријске методе за одређивање елемената ротације Сунца, геометријску методу одређивања путање комета, јединствени закон силе, претпоставио да се тела не само привлаче него и одбијају на малим растојањима, све формуле сферне тригонометрије свео је на четири основне, израчунао је димензије испљоштености Земље на основу мерења меридијана, решио је проблем окаца у саћу. Насупрот Исаку Њутну, време и простор сматрао је релативним, по чему је претеча Алберта Ајнштајна. Дела: "Theoria philosophiae naturalis redacta ad unicam legem virium in natura existentium", "Opera partientia ad opticam et astronomiam", "Elementorum universae matheseos", "О морској плими", "О закону сила у природи", "О светлу", "Теорија конусних пресека", "Елементи математике".

Данас је понедељак, 18. мај, 138. дан 2026. До краја године има 227 дана.

1781 - Шпанци су у Куску погубили перуанског побуњеничког лидера Тупак Амаруа II, који је преузео име једног владара Инка и 1780. подигао побуну Индијанаца против шпанских освајача. 1799 - Умро је француски писац Пјер Огистен Карон де Бомарше,

весник Француске револуције. Смело је критиковао подмитљивост судија, поквареност друштва и корупцију. Дела: комедије "Севилски берберин", "Фигарова женидба" - које су инспирисале Ђоакина Росинија и Волфганга Амадеуса Моцарта да компонују истоимене опере.

1800 - Умро је руски генералисимус Александар Васиљевич Суворов, један од најистакнутијих војсковођа 18. века, под чијом су командом руске трупе извојевале чак 57 победа. У Руско-турском рату од 1787. до 1791. однео је више блиставих победа над Турцима. Предводио је руске трупе против Француза у време похода генерала Бонапарте у северној Италији. На повратку у Русију његова војска прешла је преко Алпа и врха Свети Готхард, што је запрепастило војне кругове у Европи. Радио је на побољшању образовања руске војске, а уз војне науке проучавао је математику, географију и историју. У Совјетском савезу је 1942. уведен "Орден Суворова" за високе војничке врлине.

1803 - Велика Британија је објавила рат Француској зато што је Наполеон Бонапарта наставио војну кампању у Италији и Швајцарској.

1804 - Наполеон Бонапарта прогласио се за цара Француске, на опште запрепашћење прореволуционарних кругова у Европи, а у децембру 1804. крунисан је као Наполеон I.

1836 - Рођен је аустријски шаховски велемајстор Вилхелм Штајниц, први званични светски шампион. Титулу светског шаховског првака освојио је 1886. победом у мечу над Јоханесом Цукертортом резултатом 10:5, уз пет ремија. Звање првака света одбранио је 1889. и 1892. у мечевима с Михаилом Чигорином, а изгубио га је 1894. поразом у мечу с Емануелом Ласкером резултатом 10:5, уз четири ремија. Објавио је 1889. "Уџбеник модерног шаха", који се сматра основом модерне шаховске стратегије.

1868 - Ислам је у Кнежевини Србији, решењем књаза Михаила Обреновића и Државног савета, постао законом призната вероисповест, с пуним правом и слободом вероисповедања. Држава се тада обавезала да ће сносити трошкове за издржавање исламских верских званичника.

1868 - Рођен је руски цар Николај II Александрович Романов, последњи монарх Русије,

који је владао од 1894. до абдикације 1917. Са супругом, петоро деце и послугом убијен је у јулу 1918. у Јекатеринбургу (у совјетско време Свердловск), после чега су сви искасапљени и бачени у необележену гробницу.

1872 - Рођен је енглески филозоф, математичар и писац Берtrand Расел, родоначелник аналитичке филозофије, добитник Нобелове награде за књижевност 1950. Посветио се и борби за мир, жестоко се противио интервенцији САД у Вијетнаму и нуклеарном наоружању и основао је међународну пороту названу "Раселов суд". Дела: "Принципи математике" (с Алфредом Нортон Вајтхедом), "Критичко излагање Лајбницевог филозофије", "Историја западне филозофије", "Логички атомизам", "Анализа материје", "Скептички есеји", "Наше сазнање спољног света", "Људско знање", "Принципи социјалне реконструкције", "Путеви ка слободи", "Пракса и теорија большевизма", "Слобода и организација", "Освајање среће", "Људско друштво у етици и политици", "Зашто нисам хришћанин".

1883 - Рођен је немачки архитекта Валтер Адолф Гропијус, који је 1919. у Вајмару основао архитектонску школу "Баухаус", која је одлучујуће утицала на архитектуру 20. века широм света. Школовање у "Баухаусу" темељило се на његовој идеји о сједињавању уметности и занатства и успостављању хармоничног јединства свих уметности под окриљем архитектуре. Школу је 1925. преместио у Десау, у зграду рађену према његовом пројекту, потом у Берлин, али су је нацисти распустили по доласку на власт 1933. пошто су његов уметнички концепт сматрали декадентним. Емигрирао је 1937. у САД и у Чикагу је основао школу "Нови Баухаус", засновану на истим принципима, а 1938. постао је професор Харвардског универзитета. Пројектовао је више зграда у САД и написао теоријско дело "Синтеза у архитектури".

1897 - Рођен је амерички филмски режисер италијанског порекла Френк Капра, троструки добитник Оскара, аутор комедија са сатиричном нотом. Филмови: "Догодило се једне ноћи" (Оскар), "Господин Дидс иде у град" (Оскар), "Изгубљени хоризонти", "Упознајте Џона Дуа", "Арсеник и старе чипке", "Не можете то понети са собом" (Оскар).

1899 - У Хагу је одржана прва међународна конференција за обустављање трке у наоружању и спречавање ратова.

1911 - Умро је аустријски композитор и диригент Густав Малер, директор Државне опере у Бечу, који је под утицајем Лудвига ван Бетовена и Рихарда Вагнера стварао

комозиције изразитог драмског набоја и снажних емоција. Дела: 10 симфонија, циклуси соло песама за глас и оркестар "Песма о земљи", "Песме младића-путника", "Дечаков чудотворни рог", "Песме о мртој деци".

1919 - Рођена је енглеска балерина Маргарет Хукам, позната као Маргот Фонтејн, једна од највећих у 20. веку, која је сваком лику давала посебну драмску снагу. Са изванредним успехом широм света играла је низ улога у класичним балетима попут "Жизеле", "Лабудовог језера", "Зачаране лепотице".

1920 - Рођен је пољски римокатолички свештеник Карол Војтила, који је под именом Јован Павле II 1978. постао први неиталијански папа после 455 година. Био је изразито реакционаран. Током његовог понтификата до априла 2005. догодиле су се драматичне промене у источној Европи после пада Берлинског зида, којима је он допринео.

1933 - Рођен је Берни Бостон, амерички фоторепортер, познат у првом реду по фотографији "Фловер повер" која симболизује супротстављање рату у Вијетнаму. Радио је за "Лос Ањелес тајмс", "Вашингтон стар" и "Дејтон дејли њуз". Дуго се налазио на челу Удружења фоторепортера Беле куће. На његовој чувеној фотографији, која му је донела светску славу, снимљеној 21. октобра 1967. године током мировних демонстрација у Вашингтону, док је беснео рат у Вијетнаму, види се млади демонстрант како у пушчане цеви убацује цвеће.

1941 - Поглавник усташке Независне Државе Хрватске Анте Павелић потписао је у Другом светском рату са италијанским фашистичким вођом Бенитом Мусолинијем уговор којим је Италији предао већи део Далмације, готово сва острва (осим Брачца, Хвара и Пага) као и већи део Горског Котара. Споразум је предвиђао италијанског принца за хрватског краља, али је овај одбио да "ногом ступи у ту варварску земљу".

1944 - Савезничке јединице су у Другом светском рату истерале немачке трупе из италијанског манастира Монте Касино. Манастир је потпуно разорен - средњовековни верски објекат је третиран као легитимни војни циљ. Монте Касино је вековима био центар знаменитог Бенедиктинског реда, тако је приликом бомбардовања манастира неповратно страдало и огромно културно благо, пребогата библиотека, архива, ризница, непроцењиве вредности.

1974 - Индија је извршила прву нуклеарну пробу у пустињи у Раџастану, поставши шеста земља која је извела нуклеарну експлозију.

1980 - Стотине хиљада људи преузело је контролу над јужнокорејским градом Квангџу, после нереди у којем су јединице војне хунте убиле најмање 200 продемократских демонстраната.

1980 - Ерупцијом вулкана у држави Вашингтон на западу САД створен је облак пепела дуг 4.000 и широк 1.600 километара.

1981 - Умро је амерички писац јерменског порекла Вилијам Саројан, који је наглашено оригиналном техником приповедања највише писао о животу америчких "малих људи", често јерменских и других досељеника. Веровао је да су храброст и хумор најделотворнија средства за савладавање животних недаћа. Рођен је у Курдистану 1908, детињство је провео у сиротишту, а по емигрирању у САД стекао је репутацију највећег хуманисте америчке литературе. Дела: збирке прича "Зовем се Арам", "Пет зрелих крушака", "Смели младић на летећем трапезу", "Мама, ја те волим", "Тата, ти си луд", "Један дан у поподневу света", романи "Људска комедија", "Доживљаји Веслија Џексона", "Предмет смеха", драме "Време вашег живота" (Пулицерова награда 1939.), "Моје срце је у гори".

1990 - У Бечу су западнемачки канцелар Хелмут Кол и источнемачки премијер Лотар де Мезијер потписали споразум о монетарној унији, што је био први корак ка уједињењу Немачке.

1995 - Умро је руски балетски играч Александар Борисович Годунов, који је после емигрирања из Совјетског Савеза 1979. стекао светску славу.

1999 - Немачка је суспендовала летове беспилотних авиона у агресији НАТО на Србију (СРЈ) дан пошто је оборена и четврта њена летелица за извиђање.

2014 - Преминуо је Добрица Ћосић, српски књижевник, члан САНУ, први председник

Савезне републике Југославије. Током Другог светског рата био је политички комесар Ресавског партизанског одреда, а у НОБ-у је учествовао од 1941. Први роман, с темом из Другог светског рата "Далеко је сунце" објавио је 1951. а роман "Деобе" 1961. Његови "Корени", објављени 1954. сматрају се једним од првих модерних српских романа. Вишетошно дело "Време смрти" публиковао је од 1972. до 1975. Читава његова јавна, књижевна и публицистичка делатност била је посвећена егзистенцијалним проблемима српског народа. Још шездесетих указивао је на егзодус Срба са Косова и Метохије због чега је годинама био политички анатемисан и искључен из јавног живота, а потом је деценијама био нека врста политичког дисидента. Остала дела: "Време зла" ("Верник", "Грешник", "Отпадник"), "Бајка", "Време власти", "Пишцеви записи", "Српско питање", "Писци мога века", "Косово", "Пријатељи", "Време змија", "У туђем веку".

2017 - Приликом напада на војну базу Брак ел Шати, на западу Либије, убијена је 141 особа, од чега 103 војна лица. Ваздушни напад извршили су побуњеници, противници либијског фелдмаршала Калифе Хафтара, чије су се трупе налазиле у бази.

2018 - Авион типа Боинг 737 авиокомпаније "Кубана де авиацион" срушио се приликом полетања са аеродорума "Хосе Марти", Хавана, Куба. У летелици чији је циљ била Гвајана погинуло је 112 особа.

2019 - Преминуо је Динко Давидов, историчар уметности и литерата, члан САНУ. Рођен у Сивцу, Бачка, Давидов је студирао историју уметности у Београду, а докторирао на Филозофском факултету у Љубљани. Био је кустос Галерије Матице српске од 1965. до 1978, научни саветник Балканолошког института, директор Галерије САНУ од 2001. до 2009. Централна област његовог истраживања била је српска уметност 17. до 19. века. Дела: "Сентандреја", "Помени давних сеоба", "Тотални геноцид", "Српска графика XVIII века", "Манастир Шишатовац", "Поствизантијска уметност на Балкану".

2019 - Свечано је отворена последња деоница аутопута кроз Грделичку клисуру, на јужном краку Коридора 10, дужине 26,3 километра. Председник Србије Александар Вучић код моста Врла, недалеко од Владичиног Хана, пустио је, у склопу пригодне манифестације, ту деоницу у промет.

2021 - Председник Чешке Милош Земан нагласио је извињење и жаљење због НАТО агресије на Србију. "Бомбардовање је била грешка, било је то горе од злочина и ја бих замолио српски народ да нам опрости", изјавио је председник Земан у Прагу приликом

састанка са председником Србије Александром Вучићем. Земан је подсетио да су Срби 1938, када су Чешку како је рекао, изневерили западни савезници, и 1968, када су је изневерили источни савезници, јасно показали солидарност с Чесима.

(Танјуг)